

Nacionālā bagātība – mežs

Latvijas zaļais zelts: apaļkoku un šķeldas eksports. Cenu un pieprasījuma svārstības tirgū

Latvijā vairāk nekā puse jeb 53% no valsts ir mežs. Ja zinām, ka kopējā platība ir 64,58 tūkstoši kvadrātkilometru, tad viegli izrēķināt, cik mūsu valstī vietas ir cilvēkiem un cik – kokiem un zvēriem. Mežs attīra pasauli, gaisu – uzņem CO₂ un izdala skābekli, tātad mūsu valsts ir tīra valsts. Salīdzinājumam: Somijā mežu platības aizņem 74% teritorijas; Zviedrijā un Japānā – pa 68, Melnkalnē un Slovēnijā – 61; Brazīlijā – 59; Igaunijā – 57; Peru, Puertoriko un Kongo – apmēram 55. Krievijā šis skaitlis ir 50, Polijā 31. Ir valstis, kur mežu nav, – Ēģipte, Omana, Katara, Monako, Kazahstāna, liecina Pasaules Bankas dati.

Mežs – Latvijas zelts

Latvijā mežs ir pielīdzināms zeltam. Grūtos laikos mežs jāva izdzīvot, laist bērņus skolā, uzturēt ģimeni. Tā ir milzu bagātība, tāpat kā dzeramā ūdens resursi, upes un jūra.

Mežos koku krāja patlaban ir 680 miljoni kubikmetru. Interesanti, ka speciālisti apgalvo: patlaban Latvija ir vairāk apmežota nekā pirms gadiem 100. To varot secināt, pētot foto, zīmējumus un aprakstus. Meža produkcija ir viens no vaļiem, uz kura balstās Latvijas eksports. Meža nozares daļa visaugstākā ir Vidzemē, kas ir vislaucinieciskākais reģions ar zemu iedzīvotāju blīvumu. Te meža nozare veido vairāk nekā 40% no reģiona eksporta. Tomēr mūsu valsts izceļas ar zemas pievienotās vērtības koksnes produktu īpatsvaru eksportā – mums tie ir 52% no koksnes izstrādājumu eksporta. Otrs augstākais kurināmās koksnes, apaļkoku un zāgmateriālu īpatsvars ir Igaunijai: vidēji 28%, informē Latvijas Bankas ekonomiste Agnese Puķe. Lai gan eksporta struktūrā meža nozares tālākapstrādes produktu īpatsvars laika gaitā audzis, tomēr salīdzinoši lēni, turklāt pēdējos desmit gados uzlabojuma tā īsti nav.

Oficiāli: pērn cirtuši tikpat, cik iepriekš

2022. gadā, kad strauji pieauga koksnes cena pasaules tirgos, Latvijā pavisam nocierta 13,1 milj. kubikmetru koksnes, no tiem valsts mežos 6,4 milj. kubikmetru, bet privāto meža īpašnieku, pašvaldību un citu meža īpašnieku mežos iegūti 6,7 milj. kubikmetru koksnes. Oficiālā Zemkopības ministrijas statistika apgalvo, ka 2022. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo

gadu, kopējais izcirstās koksnes apjoms saglabājās pērnā gada līmenī. Valsts mežos izcirstais koksnes apjoms samazinājās par 408 tūkst. kubikmetru koksnes, bet pārējos palielinājās par 413 000 kubikmetru koksnes.

Eksporta apjomi pērn un šogad

Apalē kokmateriāli 2022. gadā tika eksportēti 3,7 milj. m³ apjomā. Salīdzinot ar 2021.gadu, tos eksportēja par 20% vairāk, bet naudas izteiksmē vērtība palielinājās par 99,4%, liecina Zemkopības ministrijas dati.

Šķeldas un skaidu eksports attiecīgi: 2,1 milj. tonnu, palielinājums par 5%, naudas izteiksmē par 64%. Interesanti, ka izvesto granulu apjoms samazinājies par 33%, bet naudas vērtībā ir bijis pieaugums par 1,8%.

Visvairāk meža nozares produkcija 2022. gadā izvesta uz Lielbritāniju (20%), Zviedriju (10%) un Vāciju (7,8%). Salīdzinot ar 2021. gadu, meža nozares produkcijas izvedums uz Lielbritāniju saruka par 16,3% un bija 838,849 miljoni eiro; uz Zviedriju eksports audzis par 54,7% un bija 420,859 miljoni eiro; savukārt uz Vāciju meža nozares produkcija izvesta 327,016 miljonu eiro vērtībā jeb par 24,9% vairāk.

Runājot par eksporta dinamiku naudas izteiksmē, jāsaaka, ka 2022. gads bija plaujas, ražas un dzīru laiks. Latvija pērn meža nozares produkciju eksportēja 4,192 miljardu eiro vērtībā jeb par 15,4% vairāk nekā 2021. gadā.

Šogad situācija kardināli mainījās. Pērn, kad Eiropa sāka atteikties no Krievijas energoresursiem, eiropieši sabijās un sāka

panikā pirt koksnes, malku un granulas. Šogad jau panika mitējusies – meža nozares produkcijas eksporta ieņēmumi šī gada pirmajā pusgadā bija 1,76 miljardi eiro jeb par 20,6% jeb 454,59 milj. eiro mazāk nekā analogā laikā 2022. gadā.

Statistika rāda, ka 2023. gada I pusgadā lielākus eksporta ieņēmumus nesis apaļkoksnes, kurināmās koksnes un saplākšņa eksports, savukārt mazāki ieņēmumi ir no zāgmateriālu, kokskaudu plātņu, taras, mēbeļu eksporta. Sarucis arī meža nozares produkcijas importa apmērs no 816,4 milj. eiro pērn līdz 543,4 milj. eiro šogad.

Eksperts: eksporta datus grūti salīdzināt

Latvijas Kokrūpniecības federācijas viceprezidents Kristaps Klauss *Auseklis* uzsvēra, ka ir grūti salīdzināt eksporta datus, jo liels īpatsvars agrāk bijis Krievijas un Baltkrievijas zāgmateriāliem. Pirms Ukrainas kara un sankcijām Latvija ik gadu iepirka apmēram miljonu m³ zāgmateriālu. Daļa pārtapa par namdaru un galdniecības izstrādājumiem, koka būvēm, mēbelēm. Kaut kāds apjoms arī tika eksportēts kā zāgmateriāli, stāsta K. Klauss.

Viņš norāda, ka Latvijā un arī citur bija uzbūvēts bizness, kur Baltkrievijas un Krievijas mazapstrādātos koksnes produktus apstrādāja, palielinot to vērtību – žāvējot, ēvelējot, profilējot, taču eksportējot kā zāgmateriālus. Tad vienā brīdī iepirkšanas tirgus pazuda un apstrādātajiem nācās meklēt izejvielas.

– *To ieguva no vietējām kokzāģētavām un samazināja zāgmateriālu kopējos eksporta apjomus*, – stāsta K. Klauss. Viņš arī domā, ka līdz pat šī gada beigām eksporta apjomi diez vai palielināsies. Tāpat viņš uzskata, ka pie pirmskara cenām atgriezties tomēr nav reāli.

Grūti spriest, kā koksnes produkcijas joma attīstīsies, jo nākotnes prognozēšana ir sarežģīts process, šajā dinamiskajā laikmetā pārmaiņas pasaulē notiek strauji un neviens ar pilnu pārliecību nevar apgalvot, kāda būs realitāte pēc 30 gadiem. Tomēr,

ja pieņem, ka nenotiks dabas vai cilvēku izraisītas lielas katastrofas, tad visdrīzāk iedzīvotāju skaits pasaulē palielināsies no pašreizējiem gandrīz 8 miljardiem līdz aptuveni 10 miljardiem 2050. gadā un kļūs būtiski lielāka arī cilvēku pirktpēja. Kopā tas palielinās pieprasījumu pēc dažādām precēm un enerģijas.

Tuvējās ostas par darba trūkumu nevar sūdzēties

Skultes ostā 2023. gada deviņos mēnešos apgrozījums bija 864,3 tūkstoši tonnu, kas ir par apmēram 4,5% vairāk nekā attiecīgajā periodā gadu iepriekš. Visvairāk 2023. gada deviņos mēnešos Skultes ostā pārkrauti kokmateriāli – 570,1 tūkstotus tonnu. Šķelda pārkrauta 173,5 tūkstotus tonnu apjomā. Kūdra pārkrauta 82,9 tūkstotus tonnu, labība – 14 tūkstotus tonnu. Kūdra pārkrauta 82,9 tūkstotus tonnu apmērā. Ienākuši 229 kravas kuģi.

Ja atskatās uz ilgāku laika periodu: pārkrauto kravu apjoms Skultes ostā pieaudzis no 998 500 tonnām 2018. gadā līdz 1,2 miljoniem tonnu 2022. gadā.

Salacgrīvas osta šā gada pirmajos astoņos mēnešos pārkrauva 342 300 tonnas, kas ir par 46,7% vairāk nekā 2022. gada attiecīgajā periodā. Visvairāk pērn Salacgrīvā pārkrauta šķelda – 118 677 tonnas, kas ir par 31,3% vairāk nekā 2022. gada astoņos mēnešos, veidojot 35% no ostā pārkrautajām kravām (2022. gada attiecīgajā periodā – 39,1%). Salacgrīvas ostā šogad astoņos mēnešos apkalpoti 111 kuģi, kas ir par 34 kuģiem vairāk nekā 2022. gada attiecīgajā periodā.

Kā situāciju vērtē uzņēmēji?

Ernests Kupčs, SIA *Silva prim* (iepērk apaļkokus un šķeldu Salacgrīvas ostas teritorijā): – Mēs Salacgrīvas ostā esam vadošie. Pēc kuģu skaita noteikti. Var teikt, ka apjoms šogad būs lielāks, bet cena gan būs stingri zemāka – uz pusi zemāka. Pieprasījums pērn bija tik liels, ka visi no visiem visu pirka. Tagad atgājis atpakaļ, kad pērk no ilglaicīgiem partneriem, nav haosa, kad ostā ķer visu no visiem. Cenas neatgriezīsies. Neviens nebija laimīgs par tādām cenām pirt. Pārdevēji labi nopelnīja, bet vismaz es dzīvoju labāk tādos apstākļos, kad pircēja cenu var kontrolēt. Pērn tā bija anomālija.

Nosūtām precī galvenokārt uz Somiju un Zviedriju.

Lappusi sagatavoja
Edmunds IMŠA

Koksnes produktu eksporta apjomi

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lietkoki apaļkoku veidā (izņemot kurināmo koksni), tūkst. m ³	2651,9	4278,5	3578,7	2930,2	3064,8	3643,5
Kurināmā koksne, tūkst. m ³	347,8	307,8	371,9	522,8	501,4	676,0
Kokogles, tūkst. t	21,0	15,7	11,9	9,2	11,6	6,3
Šķelda, kokskaudas un koksnes atkritumi, tūkst. m ³	1831,4	1747,1	2128,3	2051,0	2354,7	2489,4
Koksnes granulas, koksnes atgriezum, aglomerēti apaļkoku vai tml. veidā, tūkst. t	1653,9	1700,2	2237,2	2377,7	2537,6	1907,6
Garumā zāģēti vai sašķelti kokmateriāli, ar biezumu lielāku par 6 mm, tūkst. m ³	3296,1	3409,3	3458,7	3498,6	3791,9	3675,8

Par projekta «Nacionālā bagātība – mežs»
saturu saturu atbild projekta īstenotājs
SIA «Izdevniecība Auseklis».
Projekta Nr. 23-00-90MF06-000019